

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:İKİNCİ BÖLÜM
KARAR

YETİMLER TARIM ÜRÜNLERİ İÇ VE DIŞ TİCARET LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2021/20122
Karar Tarihi : 2/10/2024

Başkan : Basri BAĞCI
Üyeler : Engin YILDIRIM
Rıdvan GÜLEÇ
Yıldız SEFERİNOĞLU
Kenan YAŞAR
Raportör : Burak GÜNGÖR
Başvurucu : Yetimler Tarım Ürünleri İç ve Dış Ticaret Ltd. Şti.
Vekili : Av. Özer ERTUNA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, idari para cezasına karşı yapılan başvuruda bilirkişi incelemesi yaptırılmaması nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu; bireysel başvuru konusu olayın meydana geldiği tarihte İzmir'in Torbalı ilçesinde gıda seçme, ayıklama ve paketleme alanında faaliyet göstermektedir.

3. Balçova İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü kontrol görevlilerince Balçova/İzmir adresinde faaliyet gösteren B. A.Ş. ünvanlı işletmeden "limon" numunesi alındığı ve numunenin İzmir Gıda Kontrol Laboratuvar Müdürlüğü tarafından yapılan analizi sonucunda 27/9/2021 tarihli ve 31611 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Türk Gıda Kodeksi Pestisitlerin Maksimum Kalıntı Limitleri Yönetmeliği'ne uygun olmadığı tespit edilmiştir.

4. Anılan tespitin ardından yapılan izlenebilirlik çalışması sonucunda, söz konusu ürünün Torbalı ilçesi sınırları içinde faaliyet gösteren başvuru tarafından paketlenildiğinin belirlenmesi üzerine Torbalı Kaymakamlığı İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğüne 11/6/2010 tarihli ve 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu'nun 40. maddesi uyarınca başvuru hakkında 25/12/2020 tarihinde 27.877 TL idari para cezası uygulanmıştır.

5. Başvurucunun idari yaptırım kararının ortadan kaldırılmasına yönelik başvurusu, Torbalı Sulh Ceza Hâkimliğince (Hâkimlik) reddedilmiştir. Ret kararı gerekçesinde; numune alınan ürünle ilgili yapılan analiz sonucu ürünün mevzuata uygun olmadığı tespit edildiği, söz konusu ürünün başvuru Şirket tarafından paketlenildiğinin anlaşıldığı, nitekim anılan durumu başvuru vekilinin de kabul ettiği belirtilmiştir. Gerekçe de ayrıca 5996 sayılı Kanun'un 22. maddesi gereğince işletmecilerin, kendi faaliyet

alanının her aşamasında kanunda belirtilen şartları sağlamakta yükümlü olduğu, başvuru Şirketin de inceleme konusu ürüne temas eden malzeme olarak paketlenme işlemi yaptığı için anılan madde kapsamında sorumluluğun olduğu, itibar edilebilir analiz sonuçları uyarınca başvuru Şirketin sorumluluğunu yerine getirmedeği ifade edilmiştir.

6. Başvurucunun Hâkimlik kararına yaptığı itiraz, kararda usul ve kanuna aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle İzmir 4. Sulh Ceza Hâkimliğince (itiraz mercii) reddedilmiştir.

7. Başvurucu, anılan kararı 6/4/2021 tarihinde öğrendikten sonra 28/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyon; silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine yönelik şikâyet dışındaki iddiaların kabul edilemez olduğuna, anılan ilkelere ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; aleyhine idari para cezası verilmesine dayanak olan, gıda ürününde tespit edilen kimyasal tarım ilaçları ve buna ilişkin raporların analiz ve takdirinin genel hukuk bilgisi kapsamında çözülemeyecek nitelikte hususlar olduğunu, bahse konu kalıntıların üretim sürecinde kullanılan ilaçlara ilişkin olduğunu ve tüm ısrarlara rağmen Mahkemece bu alana ilişkin bilirkişi incelemesi yaptırılmadığını belirterek silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri çerçevesinde incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Anayasa'nın 36. maddesine "... ile adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin tarafı olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen *silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama* ilkelerine Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (*Ruşen Mahmutoğlu*, B. No: 2015/22, 15/1/2020, § 56).

13. Silahların eşitliği ilkesi davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı şartlara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelir (*Yaşasın Aslan*, B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32).

14. Silahların eşitliği ilkesi, mahkeme önünde sahip olunan hak ve yükümlülükler bakımından taraflar arasında dengenin sağlanması ve bu dengenin yargılamanın her aşamasında korunmasını ifade etmekte olup bu usul güvencesi gereğince uyumsuzluğun her iki tarafına da savunmasının temel dayanağı olan delilleri sunma imkânı tanınmalıdır (*Yüksel Hançer*, B. No. 2013/2116, 23/1/2014, § 18).

15. Silahların eşitliği ilkesinin tamamlayıcısı olan çelişmeli yargılama ilkesi, kural olarak bir hukuk ya da ceza davasında tüm taraflara, gösterilen kanıtlar ve sunulan görüşler hakkında bilgi sahibi olma ve bunlarla ilgili görüş bildirebilme imkânı vermektedir (*Hüseyin Sezen*, B. No: 2013/1793, 18/9/2014, § 38).

16. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamındaki görevi, somut olayın usul kurallarına uygunluğunu değil adil yargılanma hakkı kapsamındaki güvencelerin somut olayda ihlal edilip edilmediğini denetlemektir. Bu kapsamda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri uyarınca taraflara delillerini sunma ve inceletme noktasında uygun imkânların tanınıp tanınmadığı yargılamanın bütünü nazara alınarak değerlendirilecektir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. *Fazlı Celep*, B. No. 2015/1025, 21/3/2018, § 25). Esasen yargılama sürecinde savunma hakkını zedeleyen birtakım eksikliklerin bulunması veya uygulamaların yapılması otomatik olarak adil yargılanma hakkının ihlaline yol açmayacaktır. Bu durumda Anayasa Mahkemesinin yapacağı inceleme, bu eksiklikler/uygulamalar nedeniyle savunmanın maruz kaldığı zorlukların yargılama süreci içinde telafi edilip edilmediğinin ve bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetinin zedelenip zedelenmediğinin değerlendirilmesidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. *Ayfer Atalmış*, B. No: 2016/12198, 9/6/2020, § 41).

17. Silahların eşitliği ilkesi, davanın taraflarına aleyhlerindeki delillerin güvenilirliklerini sarsmak için yeni delil toplanmasını talep etme imkânı sağlanmasını da gerektirebilir (bazı değişikliklerle birlikte *Sencer Başat ve diğerleri* [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 72; *Sebahat Tuncel* (2), B. No: 2014/1440, 26/2/2015, § 96). Buna göre delil toplanmasına dair talebinin reddi, talep edeni diğer tarafa göre daha zayıf bir duruma düşürebilir ve savunma hakkını etkileyebilir. Bu durumda talebin reddi yönündeki mahkeme kararının geçerli bir nedene dayanıp dayanmadığı ve talebin reddi ile meydana gelen savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi eden imkânların başvuruçuya sağlanıp sağlanmadığı incelenmelidir. Buna göre yargılama bir bütün olarak dikkate alınıp delil toplanması talebinin reddi ile oluşan taraflar arasındaki dengesizlik hâlinin uygun bir biçimde giderilip giderilmediği araştırılmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte *Ayfer Atalmış*, §§ 31-35).

18. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesinin görevi, herhangi bir davada bilirkişi raporu veya uzman mütalaasının gerekli olup olmadığına karar vermek değildir (*Sencer Başat ve diğerleri*, § 68). Anayasa Mahkemesinin görevi delillerin sunulması da dâhil olmak üzere başvuru konusu yargılamanın bütünlüğü içinde adil olup olmadığını değerlendirmektir. Diğer yandan bilirkişilerin duruşma sırasında dinlenilmesine karar verme yetkisi de uyuşmazlığı çözen ve kanun yolu denetimi yapan mahkemelere aittir. Anılan mahkemeler, bir davada maddi gerçeğin ortaya çıkmasına yardımcı olmayacağını değerlendirdiği uzman bilirkişilerin duruşmada dinlenilmesi taleplerini, gerekçelerini ortaya koymak koşuluyla usul ekonomisi ilkesini de dikkate alarak reddedebilir; bilirkişi mütalaasına uymayan bir karar verebilir (*Yahya Murat Demirel ve Hüsnü Barbaros Olcay*, B. No: 2013/7996, 17/2/2016, § 54).

19. 5996 sayılı Kanun'un 21. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Gıda kodeksine aykırı gıda ve gıda ile temas eden madde ve malzeme üretilemez,"

20. 5996 sayılı Kanun'un 22. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Gıda, gıda ile temas eden madde ve malzeme ve yem ile ilgili faaliyet gösteren işletmeciler, kendi faaliyet alanının her aşamasında bu Kanunda belirtilen şartları sağlamak ve bunu doğrulamakla yükümlüdür.,"

21. Yargılama sürecinde 15/10/2020 tarihli analiz raporu dosyaya getirilmiş ve başvurucaya tebliğ edilmiştir. Başvurucu 1/2/2021 tarihli başvuru dilekçesi ile yargılama aşamasında sunduğu 26/2/2021 tarihli dilekçesinde bahse konu kalıntıların üretim sürecine ilişkin olduğu, kendisinin sorumluluk alanına ait olmadığı, numune tespit işlemlerinin hatalı yapıldığı gibi birden çok husus hakkında şikâyet ve itirazlarını ayrıntılı biçimde ileri sürmüştür. Başvurucunun ilk derece aşamasındaki itirazlarının temelinde tespit edilen usulsüzlükten seçme, ayıklama ve paketlenme ile ilgili olarak faaliyet göstermesi nedeniyle sorumlu tutulamayacağı iddiasının olduğu, sonraki süreçte ise analiz raporu sonucuna ilişkin bilirkişi incelemesi yaptırılması talebini 24/3/2021 tarihli itiraz dilekçesinde de dile getirdiği ancak bu talebine ilişkin olarak herhangi bir inceleme yaptırılmadığı ve buna neden ihtiyaç görülmediğine dair gerekçelendirmenin ortaya konulmadığı anlaşılmıştır.

22. Başvurucunun idarenin yaptırdığı analizin sonucuna göre üründe halk sağlığını tehlikeye sokacak oranda kimyasal tarım ilacı bulunduğu tespitlerine karşı yargılamanın ilk aşamasından itibaren sorumluluğun kendisine yüklenemeyeceğine dair itirazları olduğunun altını çizmek gerekir. Başvurucunun analiz sonuçlarına ilişkin bilirkişi incelemesi yaptırılması talebini ilk kez itiraz mercii önünde ileri sürdüğü bu süreçte de idarece yaptırılan tespitlerdeki hangi noktalara şüpheyle yaklaşılması gerektiğine dair şikâyetlerini ortaya koyduğu ve tespitlere ilişkin değerlendirmenin genel hukuk bilgisi kapsamında Mahkemece yapılamayacağını belirterek bilirkişi incelemesi yaptırılması talebini dile getirdiği anlaşılmaktadır.

23. Hâkimlik gerekçesinde (bkz. § 5) yargılama aşamasında taraflardan elde edilen dosya kapsamındaki bilgi ve belgelere göre başvurunun idari para cezasına dayanak iş ve işlemlerde sorumluluğu bulunduğu tespit edildiği görülmüştür. Bununla birlikte yargılama bir bütün olarak değerlendirildiğinde; gıda ürününde yasal sınırın üzerinde tespit edilen kimyasal tarım ilaçlarına ilişkin analiz raporlarına yapılan itirazların bilirkişi incelemesinden geçirilmediği ve bu durumu haklı kılacak gerekli unsurlara da karar gerekçesinde yer verilmediği görülmüştür. Başvurucunun bu iddialarını kendi imkânlarıyla ispat etmesi olanaklı değildir. Bu şartlarda yargı makamlarınca izlenen yöntemin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin gereklerine uygun olmadığı ve başvurunun menfaatlerini koruyan güvenceler içermediği açıktır. Bu durum, yargılamanın bir bütün hâlinde adil olmaktan çıkmasına neden olmuştur.

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

25. Başvurucu ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması ve tazminat talebinde bulunmuştur.

26. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (*Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; *Aliğül Alkaya ve diğerleri* (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; *Kadri Enis Berberoğlu* (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

27. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurunun tazminat talepleri kabul edilmemiştir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Torbalı Sulh Ceza Hâkimliğine (221/288 D. İş) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.287,60 TL yargılama giderinin başvuru ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.